

Lille, Lindelo

Archeologienota: Programma van maatregelen.

Rapport Nr. 0828

Titel

Archeologienota Lille, Lindelo: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Jasmien Van Bavel & Jeroen Verrijckt

Erkende archeoloog

2015/00053 - Jeroen Verrijckt

Projectnummer J. Verrijckt

2021-567

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2021J184

Plaats en datum

Beerse, 8/11/2021

INHOUD

1	Administratieve gegevens	3
1	Gemotiveerd advies	4
1.1	Aanleiding vooronderzoek.....	4
1.2	Resultaten vooronderzoek	4
1.3	Afweging noodzaak verder onderzoek	6
2	Programma van maatregelen	8
3	Lijst met figuren.....	11
4	Bibliografie	11

1 ADMINISTRATIEVE GEGEGEVENS

Projectcode J. Verrijckt		2021-567
Projectcode Onroerend Erfgoed		2021J184
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Lille
	Straat	Kerkplein, Boskapelstraat, Heiend, Lindelostraat en Apostelinnenpad
Kadastrale gegevens	Gemeente	Lille
	Afdeling	1
	Sectie	E
	Percelen	602B2, 611C en 605T
Coördinaten	Noordoost	X: 181802,12 Y: 214295,77
	Noordwest	X: 181739,15 Y: 214296,83
	Zuidoost	X: 181855,56 Y: 214098,92
	Zuidwest	X: 181698,93 Y: 214058,71
Oppervlakte plangebied		Ca. 25.976 m²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 2.573 m²
Erkend Archeoloog		2015/00053 Jeroen Verrijckt

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het vooronderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de geplande renovatie en nieuwbouw aan de Lindelo in Lille.

1.2 Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek met enkele controleboringen uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het niet mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

Het plangebied ligt in de huidige gemeente Lille. In de historische bronnen komt de gemeente pas voor in 1123 als in de betekenis van lindebosje op hoge zandgrond. Lille behoorde van oudsher tot het Land van Turnhout binnen het hertogdom Brabant. Omstreeks 1445 schonk Filips de Goede de rechten op goederen van het hertogelijk domein te Lille aan zijn secretaris Ambrosius de Dynter. In 1495 gingen deze rechten over op zijn twee zonen. Andere lenen behoorden sinds 1440 aan Margaretha van Lille, vanaf 1468 aan Gabriël Triapan. Het Sint-Gummaruskapittel kwam in 1457 in het bezit van een heerlijk laathof. In december 1559 werd de heerlijkheid Lille verpand aan Gaspar Schets. Deze persoon had het hogere, middele en lagere rechtspraak. Latere eigenaars zijn Jan de Proost, het huis van Brandenburg, de hertog van Sylva Tarouca en de graven de Pestre. Op kerkelijk gebied was Lille vóór 1123 reeds afhankelijk van de parochie Vorselaar. In 1123 schonk Burchard, bisschop van Kamerijk, beide aan het kapittel van de kathedraal van Kamerijk. In 1567 werd Lille een zelfstandige parochie. Midden 19de eeuw waren in Lille een kaarsenfabriek en twee brouwerijen. Rond 1900 was vooral de landbouw belangrijk. De klompenmakerij werd beoefend als huisnijverheid. Nadien is de gemeente uitgegroeid tot diamantcentrum. Op basis van het historisch kaartmateriaal is het plangebied steeds onbebouwd en in gebruik als akkerland tot ca. de eerste helft van de 20ste eeuw. Hierna is er een boerderij in het centrale gedeelte van het plangebied aanwezig. Omstreeks de 2de helft van de 20ste eeuw is het terrein in eigendom van de zusters en gebruiken zij deze als tuin. Bebossing en weiland was tijdens de 20ste eeuw hoofdzakelijk van toepassing binnen het plangebied. De kans op het aantreffen van de voormalige boerderij en eventueel sporen gerelateerd aan de tuin van de zusters kunnen mogelijk aanwezig zijn. Dit zijn vrij recente sporen. De verwachting op het aantreffen van effectieve archeologische sites uit nieuwe tijd en nieuwste tijd wordt bijkomend eerder hoog geacht, maar niet als nuttig geacht.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen 14 en 20 m + TAW. Het plangebied bevindt zich hierbij op een hoger gelegen dekzandrug. Op ca. 1,1 km ten oosten van het plangebied situeert zich de Laakbeek. Op ca. 950 m ten zuiden van het plangebied situeert zich de Geerbeek. Op ca. 2 km ten westen van het plangebied situeert zich de Bosbeek, ook wel de vallei van de Kindernouwbeek genoemd. Deze natuurlijke beken zijn zijtakken van de Aa die zich op ca. 3,2 km ten zuiden van het plangebied bevindt. Het plangebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen ca. 18 en 19 m +TAW. Hierbij helt het terrein van noord naar zuid af. In het centrale gedeelte van het terrein zijn er laagtes aanwezig die wijzen op de bouw van het voormalige gebouw. Rondom deze laagtes is er een meer vlakke ondergrond aanwezig waarbij het noordelijke gedeelte als hoger gelegen gebied wordt weergegeven. Er kan geconcludeerd worden dat er nog maar weinig natuurlijk reliëf aanwezig is. Binnen het plangebied zijn (matig tot zeer) droge plaggenbodems aanwezig met hieronder restanten van een podzolbodem, volgens de bodemkaart van Vlaanderen. Uit eerder onderzoek met ingreep in de bodem in het zuidwestelijke gedeelte van het plangebied is aangetoond dat er plaggendek aanwezig is met

hieronder een eerder goed bewaarde podzolbodem. Uit de controleboringen is afgeleid dat er een nog B-horizont aanwezig is. Echter wilt een B-horizont niet in eerste instantie duiden op de aanwezigheid van steentijdartefactensites. De aanwezigheid van steentijdartefactensites dient in haar grotere geheel gezien te worden in functie van de landschappelijke ligging van het plangebied tot open water. Gelet op deze landschappelijke ligging, ver weg van waterlopen en open water (vennen), is er eerder een lage verwachting voor het aantreffen van steentijdartefactensites. Op basis van de landschappelijke ligging, met name hoger en droger gelegen, in de dorpskern van Lille, wordt er een hoge archeologische verwachting gesteld voor het aantreffen van sporensites.

Om even terug te komen op de resultaten van de controleboringen in vergelijking met het proefsleuvenonderzoek ter hoogte van het zuidwestelijke gedeelte van het plangebied dat reeds is uitgevoerd door BAAC kan het volgende worden afgeleid. Er is uit de resultaten van de controleboringen afgeleid dat er in de drie boringen een ABC-bodemprofiel aanwezig is. Ter hoogte van controleboring 3 is er tussen de Ap- en C-horizont een ophogingslaag van ca. 1 m aanwezig. Deze laag heeft er voor gezorgd dat er geen intact natuurlijk bodemprofiel meer aanwezig is. In deze laag waren er resten aanwezig van plastic en baksteen. Ook ter hoogte van controleboring 4 kwam onder de Ap-horizont nog een dun verstoringslaagje van ca. 5 cm voor. Uit het reeds uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werd er een podzolbodem aangetroffen onder het plaggendek, alsook werd er een begraven Ah-horizont aangetroffen met hieronder een oud plaggendek die zich direct situeerde op de C-horizont. Boven de Ah-horizont situeerde er zich een recente ophogingslaag. Tot slot werd er ook een plaggendek van ca. 70 cm -mv aangetroffen met hieronder direct een C-horizont (meer informatie is te vinden onder het deel *1.4.7 Archeologische Bronnen*).¹ Op basis van deze informatie lijken de gezette controleboringen enige verschillen te vertonen met de bodemprofielen van het proefsleuvenonderzoek in het zuidwestelijke gedeelte van het plangebied. Zo is er geen intact podzolprofiel aangetroffen of een begraven Ah-horizont of een plaggendek dat direct rust op de C-horizont. Wat naast een ABC-bodemprofiel is aangetroffen in de controleboringen en wat in beide onderzoeken naar voren komt, is een ophogingslaag. BAAC interpreteert deze ophogingslaag als een laag dat te wijten is aan de bouw van de reeds bestaande bebouwing van het woonzorgcentrum. De ophogingslaag die aanwezig is controleboring 3 kan tevens te wijten zijn aan de reeds bestaande bebouwing. Er kan worden geconcludeerd dat de bodem binnen het plangebied lokaal enige verschillen vertoont waarbij de groenzones in het noordelijke gedeelte van het plangebied toch enigszins restanten vertonen van een vrij natuurlijk bodemprofiel, met uitzondering van een ophogingslaag in één controleboring. Deze boring ligt het meest nabij de bestaande bebouwing. Vermoedelijk kan het resultaat van deze boring worden doorgetrokken over de gehele footprint van de bestaande bebouwing. Daarnaast komt op het DHM II naar voren dat het natuurlijk reliëf binnen het plangebied in zekere mate is aangetast.

Binnen het zuidwestelijke gedeelte van het plangebied is er reeds een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hier werden enkel recente sporen aangetroffen. Verder zijn in de nabije omgeving enkele archeologische waarden aanwezig gaande van de steentijd, metaaltijden, volle en late middeleeuwen en 20ste eeuw. Archeologienota's in de buurt geven tevens een archeologische verwachting weer voor het aantreffen van sites vanaf de metaaltijden. Verder onderzoek wordt dan ook aangewezen. Meer CAI-meldingen in de omgeving zijn momenteel niet voorhanden voor de gemeente/dorpskern Lille. Het ontbreken van deze meldingen wilt niet zeggen dat er geen archeologie zit. Er kan enkel worden geconcludeerd dat dit vermoedelijk heeft te maken met het ontbreken van recente, grootschalige ontwikkelingen waarbij archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Er kan op basis van de archeologische en historische gegevens uitgegaan worden van het feit dat plangebied zich op een interessante locatie bevindt waar archeologische waarden kunnen voorkomen die teruggaan tot de ontstaansgeschiedenis van de dorpskern Lille.

¹ Devroe, A. e.a. 2013: 17.

De opdrachtgever plant op het terrein geplande renovatie en een stuk nieuwbouw aan Lindelo in Lille. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven. Zoals eerder vermeld zal het noordelijk gedeelte van het plangebied onderhevig zijn aan de toekomstige bodemingrepen. Hierbij zal het noordwestelijke gebouw dat momenteel in gebruik is als een serviceflatgebouw volledig worden gestript. Funderingen blijven hierbij zitten. De nieuwbouw zal bovenop de huidige funderingen worden gebouwd. Ter hoogte van dit gebouw komen er bijgevolg geen nieuwe bodemingrepen. Ter hoogte van de 'Vijfhoek' zal het gebouw volledig worden afgebroken, inclusief funderingen en kruipruimtes. Hier zal een nieuwbouw worden geplaatst van ca. 1.841 m². De nieuwbouw zal volledig worden voorzien van een kruipruimte van ca. 1 m -mv. Daarnaast zal er ook een kelder worden voorzien van ca. 150 m² met een diepte van ca. 2,50 m -mv. Deze kelder houdt een berging LDC, techniekenruimte, onderstation, berging WZC, een trap en een lift met liftschacht in. De groenzone rondom zal niet worden aangelegd. Dit wordt later uitbesteed aan de gemeente. Zij hebben hier momenteel een wensbeeld over. Het is dan ook een randvoorwaarde dat in deze zone geen bodemingrepen mogen gebeuren. De gemeente zal de groenzone zelf in de toekomst volledig opnieuw aanleggen. Dit samen met de publieke parking die zich net ten noorden van het plangebied bevindt. Hiervoor zal er een nieuwe omgevingsvergunning voor worden opgesteld. Daar waar de footprint van de nieuwbouw niet zal komen te liggen op de bestaande bebouwing wordt ook een groenzone. De aanleg hiervan zal tevens mee deel uitmaken van het hierboven vernoemde wensbeeld. Echter zal deze zone hier natuurlijk wel gedicht worden.

Op basis van bovenstaande gegevens is er een lage archeologische verwachting toe te schrijven voor sites uit de steentijd. De verwachting voor sites uit de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen (vroeg, volle en late middeleeuwen) is vrij hoog. Er is een lage verwachting voor eventuele archeologische sites uit de recentere perioden met uitzondering van eventuele sporen van de 20ste eeuwse boerderij en sporen te relateren aan de tuin van de zusters. Op basis van de bestaande bodemverstoring kunnen eventuele archeologische waarden mogelijk niet meer intact aanwezig zijn.

1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat de toekomstige bodemingrepen van beperkte omvang zijn.

Na een fase in het vooronderzoek volgt geen verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd is om (Code van Goede Praktijk, p. 31):

1. Een archeologienota of nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staat, of;
2. Een archeologienota of nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staat (doordat de geplande bodemingrepen geen impact hebben op het eventueel aanwezige erfgoed of doordat verder onderzoek van het aanwezige erfgoed geen nuttige kenniswinst zou opleveren), of;
3. Een archeologienota of nota op te maken die de noodzaak voor een archeologische opgraving staat én een plan van aanpak hiervoor biedt, of;
4. Een archeologienota of nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staat én een plan van aanpak hiervoor biedt.

Op basis van bovenstaande argumentatie word een advies gegeven om ter hoogte van de zone waar de renovatie en de nieuwbouw zal doorgaan vrij te geven voor verdere ontwikkeling (fig. 1).

Een programma van maatregelen werd hierdoor niet opgemaakt.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed, het potentieel op kennisvermeerdering en de haalbaarheid van eventueel verder onderzoek.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, is de lokale geschiedenis van het terrein. De beslissing om geen vervolgonderzoek te adviseren steunt op de volgende redenering:

- Voldoende info aanwezigheid site: Nee.
- Site aanwezig: Nee, er zijn geen aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Echter heeft recent archeologisch onderzoek binnen het plangebied uitgewezen dat er hoofdzakelijk recente sporen met afval, vervuiling, etc. aanwezig is binnen het plangebied. Of deze vaststelling ook doorgetrokken kan worden naar het noordelijke gedeelte van het plangebied waar de toekomstige bodemingrepen zullen plaatsvinden, is een veronderstelling. Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het plangebied, zullen deze mogelijk niet meer intact zijn door de bestaande bodemverstoring.
- Voldoende info over kennispotentieel en technische haalbaarheid project: De toekomstige werkzaamheden hebben betrekking op het noordelijke gedeelte van het plangebied. Het noordwestelijke gebouw zal volledig worden gestript. Hier zullen er geen nieuwe bodemingrepen gebeuren. Ter hoogte van de 'Vijfhoek' zal het voormalige gebouw volledig worden afgebroken om hierop een nieuwbouw te zetten. Het voormalige gebouw van ca. 1.448 m² zal worden vergroot naar ca. 1.841 m². De groenaanleg hieromtrent zal pas later door de gemeente zelf worden aangelegd. Dit is namelijk een voorwaarde van hen om de nieuwbouw te bouwen. Daar waar de footprint van de nieuwbouw niet zal overlappen met de sloop van de bestaande bebouwing zal men terug dichten. De aanleg van de groenzone zelf zal gebeuren in een latere fase door de gemeente zelf. Hiervoor zal er tevens een nieuwe omgevingsvergunning voor worden aangevraagd.

De controleboringen, gezet in enkele groenzones waar een deel van de nieuwbouw zal komen te liggen, hebben aangetoond dat er een ABC-profiel aanwezig is. Eén controleboring heeft echter wel uitgewezen dat er zich ook een ophogingslaag situeert van ca. 1 m -mv. De B-horizont situeert zich op een diepte vanaf ca. 50 cm -mv. De C-horizont situeert zich op ca. 120 cm -mv.

Niet tegenstaande dat er een B- en C-horizont aanwezig is ter hoogte van de bestaande groenzones, wordt er geen verder vervolgonderzoek geadviseerd. De B-horizont situeert zich vanaf ca. 50 cm -mv. De C-horizont of moederbodem bevindt zich op ca. 120 cm -mv. Eén boring gaf een ophogingslaag weer van ca. 1 m. Deze laag heeft er voor gezorgd dat er geen intact natuurlijk bodemprofiel meer aanwezig is en bijgevolg ook geen intacte archeologische waarden meer aanwezig kunnen zijn. Deze boring bevond zich dan ook het meest nabij de bebouwing. Vermoedelijk kan het resultaat van deze boring worden doorgetrokken over de gehele footprint van de bestaande bebouwing. Daarnaast komt op het DHM II naar voren dat het natuurlijk reliëf binnen het plangebied in zekere mate is aangetast. Op basis van deze resultaten kan er worden aangenomen dat de bodem binnen de zone van de bestaande bebouwing reeds verstoord zal zijn. Eventuele archeologische waarden zullen hierdoor niet meer intact aanwezig zijn. Ter hoogte van de overige boringen waar er nog wel restanten aanwezig zijn van een eerder intact natuurlijk bodemprofiel kunnen er echter nog wel archeologische waarden intact aanwezig zijn. Daar de locatie van de nieuwbouw hoofdzakelijk op dezelfde locatie komt te liggen als de bestaande bebouwing

waarbij de footprint van de nieuwbouw iets groter (ca. 400 m²) zal zijn dan de bestaande bebouwing, zal eventueel verder archeologisch onderzoek als niet nuttig worden ervaren. Het is enerzijds praktisch niet haalbaar, anderzijds geeft verder archeologisch onderzoek een vrij versnipperd beeld van de eventuele aanwezige intacte archeologische waarden waardoor het niet zal bijdragen tot eventuele kenniswinst. Bijgevolg is het kosten-baten niet interessant om het plangebied verder archeologisch te onderzoeken. Daarnaast heeft archeologisch onderzoek in het zuidwestelijke gedeelte van het plangebied aangetoond dat er enkel recente sporen afval, vervuiling, etc. aanwezig waren. Er is op sommige plaatsen wel een intacte podzolbodem aangetroffen, maar er zijn ook ophogingslagen aangetroffen, zoals tevens in één controleboring, die onder meer te relateren zijn aan het vroegere rusthuis / bestaande bebouwing.

In de zone waar de footprint van de nieuwbouw niet zal overlappen met de sloop van de bestaande bebouwing zal men de bodem terug herstellen. Dit wilt zeggen dat het gat dat hier zal worden veroorzaakt door de sloop van de bebouwing terug gedicht zal worden. Meer toekomstige bodemingrepen worden in deze zone niet uitgevoerd. De aanleg van de groenzone zelf zal gebeuren in een latere fase door de gemeente zelf. Hiervoor zal er tevens een nieuwe omgevingsvergunning voor worden aangevraagd. Verder onderzoek wordt ook in deze zone niet als nuttig en kosten-baten interessant aanzien. (Fig. 1)

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

Figuur 1: Plangebied met weergave zone geen verder archeologisch vervolgonderzoek op orthofoto.²

² AGIV 2021e

3 LIJST MET FIGUREN

Figuur 1: Plangebied met weergave zone geen verder archeologisch vervolgonderzoek op orthofoto. 10

4 BIBLIOGRAFIE

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0), 2019.